

desetino od svojih pridelkov in nositi tudi še druga bremena. Malega srpana l. 1848. so odpravili podložništvo, kakor smo že prej omenili.

Člen 8. Osebna svoboda se jamči.

Obstoječi zakon z dne 27. vinotoka l. 1862, št. 87, drž. zak. v varstvo osebne svobode se s tem proglasi kot del tega državnega zakona.

Vsak protizakonito ukazan ali podaljšan zapor nalaga državi dolžnost, da odškoduje poškodovanega.

S tem členom se državljanom jamči, da jih ne smejo samovoljno zapirati. Državljana smeš zapirati navadno le v slučaju, da ga zasačiš pri izvrševanju zločina ali pregreška, ali pa vsled sodniškega ukaza, ker je zelo na sumu, da je dotičnik izvršil kak zločin ali pregrešek. Redarji ali orožniki smejo v takih slučajih koga zapirati, ali zaprtega imaš v 48 urah izpustiti iz zapore ali oddati pristojni oblasti. Za vsak delj trajajoči ali protizakonito ukazani zapor je odgovoren dotični uradnik, država pa daj po nedolžnem zaprtemu zadoščenje in odškodnino.

(Dalje prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

(Spisal Jos. Ciperle.)

7. Zgodovina Ilircev.

Ilirci, bivajoči po Panoniji in Iliriku, razdeljeni so bili na več rodov. Vsak rod imel je pa svojega poglavarja ali kneza. Prvi knez, kojega ime se čita v zgodovini, imenoval se je Bardilis. On se je bojeval mnogo z Makedonci, in sicer s takim vspehom, da je prisilil makedonskega kralja Aleksandra II., da mu je moral plačevati davek, in da mu je odstopil kos svoje dežele. To je bilo leta 394 pred Kristusom.

Tudi naslednik Aleksandrov, kralj Perdika, izvedel je, da z Ilirci ni dobro črešenj zobati. Hotel se je namreč oprostiti davka, in spustil se je v boj proti Ilircem, koji se je pa nesrečno končal. Perdika sam pal je v boji l. 360.

Srečnejši v tem obziru je bil makedonski kralj Filip II. On ni samo pridobil onega dela Makedonije, koji je odstopil Aleksander Ilircem, ampak spravil je celo nekaj ilirskih rodov pod svojo oblast.

Pač sta se trudila Bardilova sinova: Klit in Glavcij, da bi bila oprostila premagane ilirske rodove makedonskega jarma; a njiju trud bil je brezvspešen. — Pozneje prisvojil si je še kralj Pir iz Epira oni del Ilirika, ki je ležal severno od Črne Gore; toda vzel mu ga je zopet ilirski knez Agron.

Po njegovi smrti prevzela je vlado njegova žena Tevta. „Ponosna Ilirka“ ji pravi naš Koseski. Morala je biti res dokaj energična ženska, toda kakor bomo vidili, nje energija ni bila na pravem mestu. — Najprvo priborila je svoji oblasti vse otoke v Jadranskem morji, ki so se med prejšnjimi makedonskimi boji ločili od njenega kraljestva, ter si volili lastne glavarje. Toda jeden teh otokov poklical je Rimljane na pomoč. Ti so bili pa tudi precej pripravljeni, kakor vselej, kedar so vedeli, da bode tudi za nje kaj odpalo. Poslali so Teyti najprvo svoje poslanca, da bi rešili stvar mirnim potem. Ali „energična“ Tevta naredila je kratko sodbo z njimi. Na njeno zapoved bili so pomorjeni. — Kako že poje Schiller? „Krvave rise zdaj so žene“. Bog zna, če ni mislil pri tem tudi na Tevto.

Rimcem pa ni kar nič imponirala ta energija Tevtina. Zbrali so kar hitro svojo armado, ter hajdi z njo nad Tevto. Vnela se je ona vojna, ki se imenuje v zgodovini: vojna proti morskim roparjem. Boj je bil za Rimljane srečen, Tevta je bila tepena, in izgubila je velik kos svojega ozemlja. To je bilo leta 229. In ko so leto pozneje Rimljani sklenili z njo mir, primorali so je celo, da jim je plačevala davek. To je bilo pač hudo za njo, in tega udarca tudi ni preživela dolgo. — Gotovo je pa tudi, da bi bili Ilirci ostali dalje neodvisni, ako bi ne bili imeli nikdar one nesrečne kneginje Tevte.

Po njeni smrti skušal je pač na vse kriplje nje sin Pinej osvoboditi Ilirce rimske oblasti. A bil je premagan. — Ravno taka godila se je njegovemu nasledniku Genciju, kojega so l. 168. premagali in vjeli Rimljani. S tem letom končala se je popolnem neodvisnost Ilircev, bivajočih po južnem delu Ilirika. Oni po severnem Iliriku in po Panoniji ostali so še dalje svobodni.

Uprli so se potem pač še večkrat, tako n. pr. leta 153, 145 in 49 pred Kristusom. Ali vse ni pomagalo nič. Le to so povzročili vsi ti upori, da so jih Rimci leta 35 pred Kristusom še z večjo silo priklopili svoji državi.

8. Nadaljni boji z Rimom.

A tudi svobodi Ilircev, živočih po severnem delu Ilirika in po Panoniji, bila je kmalu zadnja ura. Rimci so dejali, da nočejo več trpeti ilirskih napadov, kajti oni so se štelili menda med krotke golobe. V istini se je pa najbrž vnela v njihovih srcih gorka želja po močnejših naših kraških gozdih, koje so potem tudi tako „umno in modro“ izsekavali, da ni sedaj niti trohice lesa več tam. Kar pa Rimljani niso posekali, so pa za njimi naši ljubi sosede Benečani.

Leta 128. pred Kristusom podjarmijo Rimljani ves severni Ilirik do Save. Tako je prišla naša lepa Vipavska dolina in ves Kras

pod rimsko oblast. To pa tudi tukajšnjim Ilircem, ki niso bili tako krotki golobiči, ni bilo po volji, in uprli so se tudi parkrat Rimu. A Rimljanom so se Ilirci že tako vgnjezdili v srca, da jih niso hoteli kar nič spustiti s svojih pesti.

Leta 30 pred Kristusom prihrume zopet pod poveljem Avgustovim v te kraje, ter razdenejo vse ilirske trdnjave ali gradišča po južnem delu sedanje Kranjske, med njimi tudi mogočni Metullum, ležeč v Ložki dolini na Notrajskem.

„Malo mest“ — piše Trdina — „se je branilo kedaj s tako trdovratnostjo, kot Metullum. Zastonj so je Rimci naskakovali, na zidovje kamenje metali in po mostovih, koje so na ozidje vrgli, skušali v mesto priti. Njih napadi so bili odbiti, njih struge, ki so kamenje metale, razrušene in mostovi podrti; že veliko sto Rimljanov pade in Avgust sam iz dveh ran krvaví. Pa vkljub temu vendar on od oblege ne neha, temveč od dne do dne hujše pritiska. Možje Metulla, ki so mesto branili, so s časom po hudih bojih skopneli, zakaj le 3000 se jih je štelo. Tako Rimljani slednjič prederó. Ko žene Metulla to vidijo, zapró se v neko poslopje, in se tu z otroki vred zažgó, do zadnjeda diha svobodne. Metullum je potem zapálo; blizo mesta pa, kjer je stalo, sezidali so Slovenci Metlje, vas v Obloški fari.“

Od Metulla se obrne Avgust proti severu, ter si prisvoji najprve ozemlje ob reki Krki. Iz Krške doline prestopi potem v dolino reke Kolpe, dere dalje ob tej reki proti Savi, ter si pribori trdnjavo Segesto, stoječo pri iztoku Kolpe v Savo, koji so dali Rimci potem ime „Siscia“ (sedanji Sisek).

Tako je bil premagan cel Ilirik.

Panonijo pak podjarmil je Rimljanom pastorek Avgustov Tiberij od leta 12 do 9 pred Kristusom. Od tega leta še le podložen je bil ves ilirski rod Rimu. Tako prišla je pa tudi cela Kranjska dežela pod rimsko oblast.

Ta oblast je bila res huda; toda razen mest, v koje so se priseljevali Rimci, se ni polatinčilo nič po naših krajih. Ilirski jezik, ali recimo kar naravnost slovanski jezik ohranil se je narodu. To kaže vendar železno vstrajnost Ilircev. A oni niso bili samo čedne in trdne postave, tudi za uk so bili prebrisane glave. Gotovo je bilo med njimi mnogo odličnjakov. Se vé, te so Rimci najbrž prišteli svojemu narodu. Vendar pa vemo, da sta bila rimski cesar Valens in latinski pisatelj Apijan rodom Ilirca.

(Dalje prih.)